

Magdalena Olpińska-Szkielko

Dydaktyka niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii w praktyce : koncepcja serii podręczników "Polens Wirtschafts- und Rechtssystem"

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 3, 209-217

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Magdalena OLPIŃSKA-SZKIELKO

Uniwersytet Warszawski

Dydaktyka niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii w praktyce. Koncepcja serii podręczników „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*”

1. Wstęp: język specjalistyczny prawa i ekonomii

U podstaw koncepcji prezentowanej tu serii podręczników do nauki niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii pt. „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*” leży antropocentryczna teoria języków F. Gruczy⁴³, według której język rozpatrywany jest jako szczególna właściwość każdego człowieka – jego wiedza fundująca umiejętności realizowania wyrażen językowych, odbierania, rozpoznawania i rozumienia wyrażen językowych innych ludzi oraz uwzględniania kontekstów i (kon)sytuacji zarówno w tworzeniu, jak i rozumieniu wyrażen językowych (za: F. Grucza 2005: 49). Definicja języka ludzkiego sformułowana na gruncie owej teorii implikuje konieczność określenia celu nauki języka obcego jako wspierania rozwoju wiedzy leżącej u podstaw umiejętności rozumienia i tworzenia wypowiedzi językowych oraz posługiwania się nimi w procesie komunikacji.

Struktura wiedzy stanowiącej podstawę umiejętności językowych ludzi i potrzebnej ludziom w procesie komunikacji jest bardzo złożona. Wiedza ta obejmuje wiedzę językową, ale ponadto także wiedzę ogólną, nie-językową wiedzę o świecie, która jest z wiedzą językową nierozzerwalnie związana⁴⁴. W przypadku nauki języka specjalistycznego wiedza ta obejmuje także w pewnym zakresie wiedzę specjalistyczną. Z kolei wiedza językowa to, jak twierdzi F. Grucza (1994: 8), z jednej strony wiedza praktyczna pozwalająca na tworzenie i rozumienie wypowiedzi

---

⁴³ Założenia tej koncepcji F. Grucza przedstawił w monografii „Zagadnienia metalingwistyki” z roku 1983, a następnie w kolejnych pracach, m.in. 1993a i b, 1997, 2005, 2008. Koncepcja ta wywarła wielki wpływ na prace innych polskich lingwistów – przegląd tych prac przedstawia S. Grucza 2004b: 38.

⁴⁴ Teza o nierozdzielności ludzkiej wiedzy językowej i nie-językowej wynika z koncepcji kognitywnej (G. Rickheit i in. 2004; por. też F. Grucza 2005) i współczesnych badań nad pracą mózgu (M. Müller, G. Rickheit 2003); więcej o tym w: M. Olpińska 2008, rozdz.1.

w danym języku, zaś z drugiej strony jest to wiedza innego rodzaju, „w szczególności znajomość pewnej ilości wcześniej wytworzonych form wyrażeniowych (...) oraz ich funkcji semantycznych i kulturowych, czyli w pewnej mierze znajomość tego, do czego się one odnoszą oraz kto, kiedy, względem kogo itd. może się nimi posłużyć”. Jeżeli język dotyczy pewnego obiektu (pewnej dziedziny) i jeżeli na temat tego obiektu (tej dziedziny) ludzie się porozumiewają, to, jak wynika z przytoczonej wyżej definicji wiedzy językowej, ludzie ci posługują się pewnymi specyficznymi formami wyrażeniowymi w ich specyficznych funkcjach. Chodzi tu więc o pewien specyficzny wariant języka, który „wyspecjalizował się” w danej dziedzinie (por. F. Grucza 2002: 15-16). Wariant ten, dotyczący określonego obiektu lub dziedziny, nazywamy *językiem specjalistycznym* w odróżnieniu od *języka ogólnego*, dotyczącego ogólnych, codziennych problemów ludzi.

Jeśli komunikacja pomiędzy ludźmi dotyczy zagadnień prawnych, to mamy do czynienia z *językiem specjalistycznym prawa*. W polskiej literaturze przedmiotu znajdujemy rozróżnienie terminologiczne na język prawny i prawniczy, wprowadzone przez B. Wróblewskiego w 1948 r. *Język prawny* to język, w którym formułowane jest prawo; to język *tekstów prawnych* – język przepisów, ustaw, rozporządzeń itp. *Język prawniczy* to natomiast język wykładni prawa, komentarzy i wyjaśnień, to także język, którym posługują się prawnicy mówiący o prawie (stąd również określenie *teksty prawnicze*). Współcześnie jednak konieczność takiego podziału poddawana jest dyskusji (por. Z. Ziemiński 1994); poza tym podział taki wydaje się nieuzasadniony w świetle antropocentrycznej teorii języków (por. idiolekt i polilekt specjalistyczny w: S. Grucza 2008: 124 i n.; 2009: 19-20). Dlatego w dalszej części niniejszego artykułu pozostanę przy określeniu *języka specjalistycznego prawa* rozumianym jako „polilekt prawników”, niezależnie od tego, czy specjaliści posługują się nim, tworząc przepisy prawne, czy też w inny sposób komunikując się na tematy prawa, np. doradzając swoim klientom. Analogicznie będą również używać określenia *język specjalistyczny ekonomii*.

2. Główne założenia koncepcji serii „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*”

Cel nauczania

Autorki serii podręczników „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*”, Urszula Burda, Agnieszka Dickel i Magdalena Olpińska, są pracownikami naukowo-dydaktycznymi Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej na Wydziale Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego i doświadczonymi wykładowcami języka niemieckiego, w tym niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii. Zainteresowania badawcze autorek jako glottodydaktyków koncentrują się, m.in.: na określeniu umiejętności fundującej efektywną komunikację

zarówno pomiędzy specjalistami w danej dziedzinie, jak i pomiędzy specjalistami i laikami. Autorki reprezentują pogląd, że specjalistyczna kompetencja komunikacyjna nie jest „prostym rozwinięciem ogólnej kompetencji komunikacyjnej, lecz raczej wiedzą merytoryczną (*expertise*), która umożliwia funkcjonowanie w obrębie i pomiędzy różnorodnymi dziedzinami specjalistycznymi” (P. Mamet 2002: 141). Funkcjonowanie w grupie specjalistów wymaga posiadania oprócz kompetencji „czysto” językowej, również kompetencji (inter)kulturowej, pragmatycznej, dyskursywnej, a ponadto także kompetencji zawodowej, czyli dysponowania pewnym zakresem wiedzy i umiejętności fachowych w danej dziedzinie, bez których wiedza językowa często bywa niewystarczająca, aby móc sprawnie i efektywnie uczestniczyć w procesie komunikacji profesjonalnej. Dlatego podstawowym założeniem koncepcji programu nauczania niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii realizowanego w serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” jest integracja rozwoju kompetencji językowej i wiedzy specjalistycznej.

Grupa odbiorców

Seria adresowana jest do studentów kierunków filologicznych, ekonomicznych i prawnych, uczących się języka niemieckiego jako obcego, a ponadto do ludzi biznesu, prawników, nauczycieli i tłumaczy oraz wszystkich tych, którzy, np. ze względu na swoją działalność zawodową pragną rozwijać i doskonalić swoje umiejętności w zakresie języka niemieckiego. Jak wspomniałam wyżej, w dziedzinie badań nad językami specjalistycznymi przyjmuje się, że nie stanowią one odrębnego systemu językowego, lecz są raczej wyspecjalizowaną częścią danego języka ogólnego, charakterystyczną dla wybranej dziedziny ludzkiej działalności. Podstawą wyboru i konstruowania materiałów dydaktycznych dla potrzeb kursów danego języka specjalistycznego jest zatem założenie pewnej, na ogół dobrej lub nawet bardzo dobrej, znajomości języka ogólnego. Założenie to dotyczy także serii podręczników do nauki niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii pt. „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem”: ich zadaniem jest doskonalenie kompetencji językowej uczących się w zakresie języka specjalistycznego, w szczególności rozwijanie umiejętności językowych i wiedzy potrzebnych w komunikacji specjalistycznej dotyczącej polskiej rzeczywistości.

Doskonalenie umiejętności językowych

Rozwijanie kompetencji językowej w odniesieniu do języka specjalistycznego, w tym także języka specjalistycznego prawa i ekonomii, dotyczy przede wszystkim poznawania jego terminologii. Terminologia w znaczeniu „zbioru terminów charakterystycznych dla jakiejś dziedziny ludzkiej twórczości” (F. Grucza 2002: 14) stanowi główną część języka specjalistycznego. Dlatego też materiały dydaktyczne serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” mają przede wszystkim zaznajamiać uczących się z wybraną terminologią prawa i ekonomii, a także stwarzać im możliwości jej utrwalania dzięki odpowiednio dobranym ćwiczeniom (por. niżej: Struktura materiału dydaktycznego).

Praca nad rozwojem specjalistycznej kompetencji językowej nie może jednak ograniczać się do komponentu leksykalnego języka specjalistycznego. Żaden język, a więc także żaden język specjalistyczny, nie jest jedynie zbiorem terminów. Nie ulega również wątpliwości, że teksty specjalistyczne nie są jedynie ciągiem terminów, lecz stanowią pewną całość skonstruowaną zgodnie z regułami gramatycznymi: „tekst specjalistyczny – to forma reprezentacji leksykonu terminologicznego w szeregu syntagmatycznym zbudowanym według reguł właściwej składni logicznej” (W. Zmarzer 2003: 25; por. także J. Lukszyn 2002: 41). Równie ważne miejsce w podręcznikach serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” zajmują zatem zagadnienia dotyczące składni i stylistyki niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii. Wprawdzie języki specjalistyczne jako komplementarne części języka ogólnego nie posiadają odrębnej, „specjalistycznej” gramatyki (F. Grucza 2002: 18), jednak ze względu na specyficzny zakres i rodzaj komunikacji językowej odbywającej się przy użyciu danego języka specjalistycznego jego wytwory – wypowiedzi, teksty – formułowane są w specyficzny sposób. Języki specjalistyczne niejako „wybierają” niektóre struktury i konstrukcje języka ogólnego, które niejednokrotnie rzadko występują w języku ogólnym. Są to często takie struktury gramatyczne, które nie wchodzą w skład treści nauczania języka na poziomie podstawowym, dlatego w trakcie nauki języka specjalistycznego zwraca się na nie szczególną uwagę (w niemieckim języku specjalistycznym prawa są to np. konstrukcje dopełniaczowe, rozszerzone przydawki, konstrukcje biernie oraz modalne⁴⁵).

Rozwój wiedzy specjalistycznej

Jest sprawą oczywistą, że materiały do nauki języków specjalistycznych nie stanowią i nie mogą stanowić podręczników fachowych w danej dziedzinie (np. podręczników prawa) i praca z nimi nie może zastąpić lektury takich podręczników i innych książek specjalistycznych. Dotyczy to także podręczników serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem”. Kurs niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii realizowany w oparciu o te podręczniki jest przede wszystkim kursem językowym, nie zaś kursem specjalistycznym, tzn. z założenia nie rozwija umiejętności nie-językowych (lub tylko w niewielkim stopniu), lecz ma za zadanie przygotować uczących się do lektury tekstów specjalistycznych i do działań komunikacyjnych w danej dziedzinie zawodowej poprzez wspieranie rozwoju ich kompetencji językowej.

Jednak, zdaniem autorek serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem”, w procesie nauki języka specjalistycznego nie wystarczy koncentrować się na rozwijaniu umiejętności językowych, zaniedbując całkowicie element gromadzenia wiedzy specjalistycznej. Wiedza ta powinna być systematyczna i oparta na zrozumieniu treści przedmiotowych, choć nie będzie ona z pewnością tak pełna i wszechstronna jak wiedza specjalistów w danej dziedzinie. Poznając terminologię charakte-

⁴⁵ Przykłady konstrukcji składniowych i zjawisk stylistycznych typowych dla niemieckiego języka specjalistycznego prawa zostały omówione szczegółowo w: M. Olpińska, A. Stępniewska, 1997.

rystyczną dla wybranej dziedziny zawodowej, uczący się przyswajają nie tylko pewne wyrażenia czy nazwy obiektów i zjawisk. Przyswajają oni także pewną wiedzę „reprezentowaną przez poszczególne systemy terminologiczne” (F. Grucza 2002: 15). Aby umożliwić uczącym się gromadzenie systematycznej wiedzy specjalistycznej, materiały do nauki niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” zostały skonstruowane tak, aby odzwierciedlać strukturę polskiego systemu prawnego i gospodarczego oraz ułatwić uczącym się zrozumienie systematycznego podziału tych dziedzin na obszary tematyczne. Dzięki ugruntowywaniu wiedzy specjalistycznej uczący się rozwijają swoją wrażliwość na dokładne rozumienie treści komunikatu na tle danej dziedziny zawodowej, faktów historycznych i specyfiki kulturowej danego obszaru językowego, dzięki czemu mogą łatwiej uniknąć wielu niebezpieczeństw i pułapek w komunikacji profesjonalnej, wynikających bezpośrednio z niewystarczającej wiedzy specjalistycznej (por. Z. Weigt 2004: 207-208).

Problem ekwiwalencji

Największym wyzwaniem, jakie stanęło przed autorkami serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” było to, w jaki sposób prawidłowo i adekwatnie przedstawić zagadnienia dotyczące polskiej rzeczywistości w języku niemieckim. W dziedzinie prawa największe trudności językowe wynikają z różnic pomiędzy systemami prawa w Polsce i Niemczech.

Wybór ekwiwalentów w języku niemieckim dla niektórych nazw instytucji prawa polskiego nie nastroczał problemów, gdyż między instytucjami prawa polskiego i niemieckiego, a więc również pomiędzy terminami w języku polskim i w języku niemieckim zachodziła relacja „równowartości” lub „zbliżenia” (jednakże w przypadku polskiego i niemieckiego porządku prawnego bardzo rzadko mamy do czynienia z ekwiwalencją absolutną na poziomie terminów). W takich przypadkach autorki konsekwentnie starały się stosować ekwiwalenty funkcjonalne, których wyboru dokonywały na podstawie wiedzy o obydwu systemach prawa i tekstów źródłowych (wymienionych w spisie bibliografii w każdym tomie serii).

Przykłady:

- *sąd ubezpieczeń społecznych – Sozialgericht*
- *podatek dochodowy od osób fizycznych – Einkommensteuer*
- *dochód (PIT) – zu versteuerndes Einkommen*

W sytuacji, w której w systemie prawa niemieckiego nie istniał odpowiednik instytucji prawa polskiego (w przypadku tzw. ekwiwalencji zerowej) autorki stosowały ekwiwalenty formalne w formie dosłownego tłumaczenia (kalki językowej) lub/i definicji lub opisu terminu polskiego, wzorując się przy tym na podobnie zbudowanych terminach w języku niemieckim lub – jeśli było to niemożliwe – tworząc neologizm, tzn. wyrażenie nietypowe lub nawet nieistniejące w języku niemieckim dla uwypuklenia jego znaczenia w języku polskim.

Przykłady:

- *Kodeks Pracy – Arbeitsgesetzbuch (na wzór Strafgesetzbuch, Handelsgesetzbuch, czy Baugesetzbuch)*
- *Krajowy Rejestr Sądowy - Landesgerichtsregister*
- *Krajowa Rada Sądownictwa – Landesjustizrat*

Ze względu na różnice w obu systemach prawnych i ekonomicznych oraz związane z tym potencjalne problemy w wyborze lub konstrukcji ekwiwalentów na końcu każdego tomu serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” znalazł się glosariusz najważniejszych terminów danego tomu.

3. Materiał dydaktyczny

Struktura materiału dydaktycznego

Seria „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” składa się z tomu pilotowego *Wirtschaftsdeutsch. Spracharbeitsbuch* i 6 dalszych tomów (z planowanych 12), które w sposób pogłębiony i rozszerzony omawiają zagadnienia tomu pilotowego.

Dotychczas ukazały się następujące podręczniki serii:

Tom 1: *Staatsordnung und politisches System*, poświęcony zagadnieniom dotyczącym ustroju państwa polskiego i jego systemu politycznego, takim jak m.in.: prawo konstytucyjne, partie polityczne i ordynacja wyborcza, władza ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza, konstytucyjne organy kontroli ochrony prawnej;

Tom 2: *Wirtschaftsordnung* poświęcony zagadnieniom dotyczącym ładu gospodarczego w Polsce, takim jak m. in.: prawo gospodarcze, społeczna gospodarka rynkowa, prawo spółek, prawo upadłościowe i układowe, KRS, ZUS, GUS, urzędy skarbowe i sądy gospodarcze;

Tom 3: *Verwaltungssystem* poświęcony zagadnieniom dotyczącym systemu administracyjnego Polski, takim jak m. in.: podział administracyjny, administracja rządowa i samorządowa, prawo i sądownictwo administracyjne, prawo zamówień publicznych;

Tom 4: *Europäische Union* poświęcony zagadnieniom dotyczącym Unii Europejskiej i Polski jako jej członka, takim jak m. in.: historia integracji europejskiej, źródła prawa wspólnotowego, organy UE (WE), podstawowe swobody i polityki unijne, współpraca regionalna oraz kontrola i ochrona prawna w ramach Wspólnoty;

Tom 5: *Steuersystem* poświęcony zagadnieniom dotyczącym polskiego prawa podatkowego, takim jak m. in.: źródła prawa podatkowego, poszczególne rodzaje podatków, postępowanie podatkowe i administracja podatkowa;

Tom 6: *Arbeitsrecht* poświęcony zagadnieniom dotyczącym polskiego prawa pracy, takim jak m. in.: źródła prawa pracy, rynek pracy, rodzaje zatrudnienia (rodzaje umów), prawna ochrona pracowników.

Każdy z tych podręczników (z wyjątkiem tomu pilotowego, który składa się z 12 rozdziałów) dzieli się na 8 rozdziałów, których struktura jest zasadniczo niezmienna: tekst dydaktyczny, ćwiczenia pisemne, ćwiczenia tłumaczeniowe, ćwiczenia ustne.

Teksty

Autorki serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” stoją na stanowisku, iż doskonalenie umiejętności w zakresie języka specjalistycznego może odbywać się jedynie w oparciu o pracę nad tekstami specjalistycznymi, gdyż tylko one – jako wytwory języka specjalistycznego – są dostępne dla bezpośredniego poznania i analizy badacza (F. Grucza 2002: 10; B. Z. Kielar 2002: 171). Materiał nauczania kursu niemieckiego języka specjalistycznego prawa i ekonomii realizowanego w oparciu o podręczniki serii „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*” stanowią teksty dydaktyczne, tj. teksty stworzone specjalnie dla potrzeb uczących się tego języka specjalistycznego na podstawie różnego rodzaju tekstów źródłowych w języku polskim i niemieckim, których dokładne zestawienie znajduje się w bibliografii każdego tomu serii. Teksty te dotyczą wybranych aspektów polskiego systemu prawnego i gospodarczego, takich jak np.: tryb ustawodawczy, ustrój sądów powszechnych (tom 1), czy formy działalności gospodarczej (tom 2; por. wyżej: Struktura materiału dydaktycznego). Pod względem „zawartości terminologicznej” teksty te stanowią swoiste „zbiory terminologii”, tzn. są to teksty o dużym nasyceniu wyrażeń specjalistycznych, jednakże przedstawionych nie w postaci list pojęć fachowych, lecz w kontekście specjalistycznej wiedzy, jaką reprezentują. Teksty dydaktyczne stosowane w dydaktyce języków specjalistycznych muszą wszakże spełnić te same wymagania, jakie sformułowane są w stosunku do tekstów ogólnych we współczesnej dydaktyce języków obcych, w szczególności te, które dotyczą ich adekwatności komunikacyjnej (por. S. Grucza 2004a: 259).

Ćwiczenia

Zgodnie z koncepcją serii „Polens Wirtschafts- und Rechtssystem” ćwiczenia pisemne i tłumaczeniowe mają przede wszystkim stwarzać uczącym się możliwość powtórzenia i ugruntowania najważniejszych terminów danego rozdziału i dalszego rozszerzenia wiedzy specjalistycznej. Autorki dokonały zatem wyboru pewnych form ćwiczeń, które ich zdaniem najlepiej spełniają tę funkcję i które powtarzają się w każdym rozdziale poszczególnych części serii. Są to następujące formy ćwiczeń: ćwiczenia do tekstu (odpowiedzi na pytania do tekstu i zadania typu prawda/fałsz), ćwiczenia leksykalne (znajdowanie niemieckich ekwiwalentów dla polskich terminów i wyrażeń oraz przyporządkowywanie terminom ich definicji lub opisów), ćwiczenie gramatyczne (tworzenie zdań z podanych elementów) i tekst z lukami. Bardzo ważnym założeniem autorek było to, aby jak najwięcej ćwiczeń miało charakter tekstowy, tzn. aby ćwiczenia nie składały się z pojedynczych, wyizolowanych z kontekstu zdań czy wyrażeń, ale aby stanowiły sensowne i adekwatne komunikacyjnie całości (teksty). Taki charakter ma też większość ćwiczeń tłumaczeniowych.

Ćwiczenia ustne mają za zadanie umożliwić uczącym się doskonalenie ich umiejętności w ważnych z punktu widzenia dziedziny specjalistycznej, a jednocześnie w adekwatnych komunikacyjnie i sensownych sytuacjach komunikacyjnych. Ćwiczenia te dotyczą takich działań komunikacyjnych, jak np.: dyskutowanie, wyrażanie poglądów, argumentowanie za i przeciw, referowanie, wyjaśnianie, zajmowanie stanowiska, rozwiązywanie problemów, a także symulacje z elementami przyjmowania ról.

4. BIBLIOGRAFIA

- GRUCZA F. (1983), *Zagadnienia metalingwistyki. Lingwistyka – jej przedmiot, lingwistyka stosowana*. Warszawa.
- GRUCZA F. (1993a), *Zagadnienia ontologii lingwistycznej: o językach ludzkich i ich (rzeczywistym) istnieniu*, (w:) *Opuscula logopedica in honorem Leonis Kaczmarek*. Lublin, 25-47.
- GRUCZA F. (1993b), *Język, ludzkie właściwości językowe, językowa zdolność ludzi*, (w:) J. Piontek, A. Wiercińska (red.), *Człowiek w perspektywie ujęć biokulturowych*. Poznań, 151-174.
- GRUCZA F. (1994), *O językach specjalistycznych (= technolektach) jako pewnych składnikach rzeczywistych języków ludzkich*, (w:) F. Grucza, Z. Kozłowska, *Języki specjalistyczne*. Warszawa.
- GRUCZA F. (1997), *Języki ludzkie a wyrażenia językowe, wiedza a informacja, mózg a umysł ludzki*, (w:) F. Grucza, M. Dakowska (red.), *Podjęcia kognitywne w lingwistyce, translatoryce i glottodydaktyce. Materiały XX Sympozjum ILS UW i PTLs*. Warszawa, 7-21.
- GRUCZA F. (2002), *Języki specjalistyczne – indykatory i/lub determinanty rozwoju cywilizacyjnego*, (w:) *Języki Specjalistyczne. Problemy technolingwistyki I*. Warszawa, 9-26.
- GRUCZA F. (2005), *Wyrażenie „upowszechnianie nauki” – jego status i znaczenie w świetle teorii aktów komunikacyjnych i lingwistyki tekstów*, (w:) F. Grucza, W. Wiśniewski (red.), *Teoria i praktyka upowszechniania nauki wczoraj i jutro*. Warszawa, 41-76.
- GRUCZA F. (2008), *Lingwistyka stosowana. Historia – Zadania – Osiągnięcia*. Warszawa.
- GRUCZA S. (2004a), *Dydaktyka translacji. Terminologiczna preparacja dydaktycznych tekstów specjalistycznych*, (w:) J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 4, Leksykografia terminologiczna – teoria i praktyka*. Warszawa, 243-267.
- GRUCZA S. (2004b), *Od lingwistyki tekstu do lingwistyki tekstu specjalistycznego*. Warszawa.
- GRUCZA S. (2008), *Lingwistyka języków specjalistycznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- GRUCZA S. (2009), *Kategoryzacja języków (specjalistycznych) w świetle antropocentrycznej teorii języków ludzkich*, (w:) S. Szadyko (red.), *Komunikacja specjalistyczna 2*. Warszawa, 15-30.
- GRUCZA S. (2010), *Główne tezy antropocentrycznej teorii języków*, (w:) *Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik. Przegląd/Review 2*, 41-68
- KIELAR B. Z. (2002), *Języki specjalistyczne a translatoryka*, (w:) *Języki Specjalistyczne. Problemy technolingwistyki I*. Warszawa, 171-180.
- LUKSZYŃ J. (2002), *Uniwersalia tekstów specjalistycznych*, (w:) *Języki Specjalistyczne. Problemy technolingwistyki*, Katedra Języków Specjalistycznych UW, Warszawa, 41-48.
- MAMET P. (2002), *Relacja pomiędzy kompetencją językową a kompetencją merytoryczną na przykładzie języka biznesu*, (w:) J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 2, Problemy technolingwistyki*. Warszawa, 141-151.
- MÜLLER H. M., G. RICKHEIT (red.) (2003), *Neurokognition der Sprache*. Tübingen.

- OLPIŃSKA M. (2008), *Nauczanie dwujęzyczne w świetle badań i koncepcji glottodydaktycznych*. Warszawa.
- OLPIŃSKA M., A. STĘPNIOWSKA (1997), *Wybrane zagadnienia z zakresu analizy niemieckiego języka prawnego i prawniczego*, (w:) *Przegląd glottodydaktyczny*. 15, 79-90.
- Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*, U. Burda, A. Dickel, M. Olpińska (aut.). C.H. Beck, Warszawa, 2007-2010
- RICKHEIT G., L. SICHELSCHEIDT, H. STROHNER (2004), *Psycholinguistik*. Tübingen.
- WEIGT Z. (2004), *Język specjalistyczny – dydaktyka – słownik*, (w:) J. Lewandowski (red.), *Języki specjalistyczne 4, Leksykografia terminologiczna – teoria i praktyka*. Warszawa, 202-212.
- WRÓBLEWSKI B. (1948), *Język prawny i prawniczy*. Kraków.
- ZIEMBIŃSKI Z. (1994), *Wstęp do teorii państwa i prawa*. Wrocław.
- ZMARZER W. (2003), *Typologia tekstów specjalistycznych*, (w:) B. Z. Kielar, S. Grucza (red.), *Języki specjalistyczne 3, Lingwistyczna identyfikacja tekstów specjalistycznych*. Warszawa, 24-34.

Didactics of German Legal and Business Language in Practice. The Concept of the Coursebook Series „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*”.

The article presents a series of coursebooks „*Polens Wirtschafts- und Rechtssystem*” by U. Burda, A. Dickel, M. Olpińska, published by C.H. Beck in Warsaw, 2007-2010. The series consists of a pilot coursebook „*Wirtschaftsdeutsch. Spracharbeitsbuch*” and 6 further volumes (out of 12 planned) which are concerned with chosen aspects of Polish law and economic system. The main aim of the coursebooks is to help students develop the competence in the German legal and business language – legal and economic terminology integrated with specific knowledge which is necessary to understand legal and economic texts – especially needed in communication in German language about Polish reality. The first part of the article deals with theoretical foundations of the concept of the series, first of all the anthropocentric language theory by F. Grucza. The first part is also concerned with the problem of the equivalence in didactic texts of the workbooks. In the second part the didactic material is described, e.g. structure of the teaching material, contents of each volume, texts and activities used in the teaching and learning process.